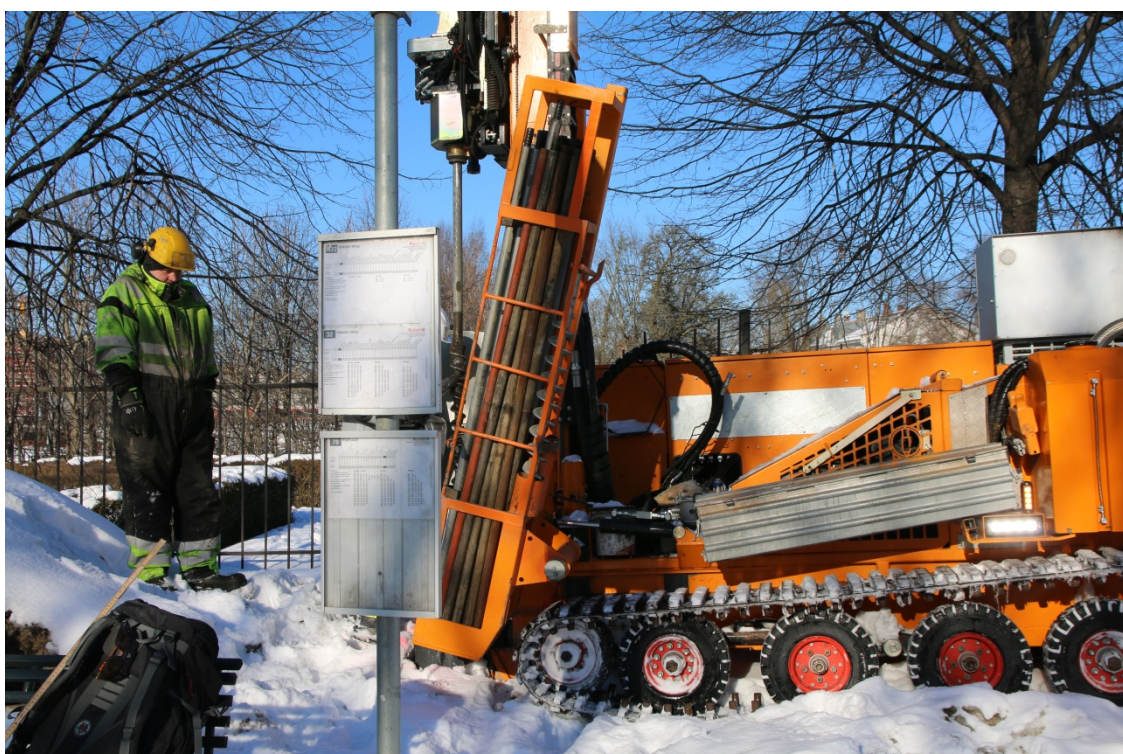

BISPEGATA

Arkeologisk overvåking og dokumentasjon i forbindelse med grunnundersøkelser i Bispegata, Oslo kommune

Nora Front Furan

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
 Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo
 Telefon: 23 35 50 00
www.niku.no

Tittel Bispegata Arkeologisk overvåking og dokumentasjon i forbindelse med grunnundersøkelser i Bispegata, Oslo kommune	Rapporttype/nummer NIKU Oppdragsrapport 18/2018	Publiseringsdato 4T
	Prosjektnummer 1021242	Oppdragstidspunkt 26-27.2.2018
	Forsidebilde BP30 oversikt. Foto -nr:Cf53338_NIKU_0021.JPG	
Forfatter(e) Nora Front Furan	Sider 36	Tilgjengelighet Åpen
	Avdeling Arkeologi	

Prosjektleder Nora Front Furan
Prosjektmedarbeider(e)
Kvalitetssikrer Chris McLees

Oppdragsgiver(e) Bymiljøetaten Oslo kommune
--

<p>Sammendrag</p> <p>I forbindelse med prosjektering og bygging av nye Bispegata i Oslo var det behov for å kartlegge grunnen. Sweco AS skulle i den forbindelse gjennomføre grunnundersøkelser, både totalsondringer og skovleboringer. NIKU overvåket skovleboringer som ble gjennomført 26. og 27. februar 2018. I utgangspunktet skulle det gjennomføres 15 skovleboringer, men fordi flere av punktene ikke var mulig å gjennomføre ble det lagt til et ekstra borepunkt, BP5. På kun 4 av de 16 borepunktene ble naturbakken nådd. På 8 av borepunktene stoppet boremaskinen opp etter 1-2 m under bakken. Dette betyr at det fortsatt kan være kulturlag på disse stedene på et dypere nivå, og det samme kan være tilfellet på de punktene hvor sikker naturbakke ikke ble nådd. Før feltundersøkelsen var det antatt at det er minst 1 m overbygging i Bispegata, og denne undersøkelsen kan bekrefte dette, men kun da basert på borepunktene. Bare på 2 borepunkter (BP30 og BP36) ble det observert det som antas å være middelalderske kulturlag, og disse lå henholdsvis 255 og 270 cm under bakken. Dette var ved krysset Bispegata/Oslo gate. Samtidig ble det også registrert moderne påfylling helt ned til 3 m under bakken flere steder langsmed veien. Undersøkelsen viser dermed stor variasjon i hvor det er bevarte kulturlag og om det er mye moderne utfylling eller ikke. Mange av borepunktene ble helt eller delvis mislykkede. Det er derfor vanskelig å konkludere noe samlet om omfanget av kulturlag langs Bispegata. Det er imidlertid klart at man må være observant på at omfanget av kulturlag og dybden de ligger på vil variere, og at resultatene i denne rapporten kun gir innblikk i situasjonen på de aktuelle borepunktene, og ikke umiddelbar nærhet. Det ble avdekket automatisk fredete kulturminner ved undersøkelsen.</p>
--

Emneord Bispegata, grunnundersøkelser, Oslo
--

Avdelingsleder

Lise-Marie Bye Johansen

Forord

I forbindelse med grunnundersøkelser i Bispegata i februar 2018, ble det foretatt en arkeologisk overvåking av utvalgte borepunkter langs veien. NIKU takker for samarbeidet med Romerike grunnboring og Sweco.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	7
2	Tiltakets omfang.....	7
3	Faglige forhold.....	7
4	Metode, gjennomføring og resultater	8
4.1	Stratigrafi, boreprøver.....	9
4.1.1	BP4.....	9
4.1.2	BP5.....	10
4.1.3	BP7.....	11
4.1.4	BP29.....	11
4.1.5	BP30.....	13
4.1.6	BP36.....	15
4.1.7	BP35.....	18
4.1.8	BP33.....	19
4.1.9	BP31.....	19
4.1.10	BP27.....	21
4.1.11	BP12.....	21
4.1.12	BP13.....	23
4.1.13	BP19.....	24
4.1.14	BP18.....	25
4.1.15	BP22.....	25
4.1.16	BP24.....	27
5	Oppsummering og konklusjon	27
6	Litteratur.....	28
7	Vedlegg.....	29
7.1	Fotoliste.....	29
7.2	Kart 1	31
7.3	Kart 2	32

1 Innledning

Sweco AS hadde på vegne av Oslo kommune – Bymiljøetaten søkt Riksantikvaren om dispensasjon fra Lov om kulturminner av 9. juni 1978 (kml) for å gjennomføre grunnundersøkelser i forbindelse med bygging av nye Bispegata i Oslo kommune. Bystyret i Oslo egengodkjente reguleringsplanen for Bispegata den 20.12.2017. Riksantikvaren skulle fatte vedtak om vilkår for gjennomføring av tiltaket i henhold til vedtatt plan, jf. kulturminneloven § 10. Riksantikvaren mottok søknaden 17.1.2018. NIKU ble bedt om å utarbeide forslag til prosjektbeskrivelse og budsjett, og mottok oppdragsbestillingen fra Riksantikvaren 23.1.2018 (RA saksnr. 10/00511-80). NIKU leverte prosjektbeskrivelse og budsjett 6.2.2018, og Riksantikvaren fattet vedtak i saken 13.2.2018 (RA saksnr. 10/00511-85).

2 Tiltakets omfang

I forbindelse med prosjektering og bygging av nye Bispegata i Oslo var det behov for å kartlegge grunnen. Sweco AS hadde i den forbindelse planlagt å gjennomføre grunnundersøkelser; 36 totalsonderinger og 12 skovleboringer (se vedlegg, kart 1). Skovleboringer på punkt 4, 7, 12, 13, 18, 19, 22, 24, 27, 30, 33, 36 skulle overvåkes av arkeolog. I tillegg ble det etter forespørsel av NIKU bestemt at også punkt 29, 31 og 35 skulle undersøkes med skovlebor. Dette ble begrunnet i at det ville være hensiktsmessig i det videre arbeidet å ha en formening av kulturlagsdybde og bevaringsgrad på disse stedene.

3 Faglige forhold

Tiltaksområdet lå innenfor det automatisk fredede kulturminnet middelalderbyen Oslo, Askeladden id. 88460.

Bispegata har vært en sentral ferdselsåre helt tilbake til middelalderen. Området langsmed veien har gjennomgått store forandringer de siste 150 årene med jernbaneutbygging, omlegging av veier og annen infrastruktur. Dette har ført til at mye av det arkeologiske materialet har gått tapt, men allikevel har utgravninger avdekket at mye er bevart. Arkeologiske undersøkelser har pågått fra 1800-tallet og fram til i dag, sist med Follobaneutbyggingen som har gitt ny kunnskap om bl.a. boligbebyggelsen, arealutnyttelse, gravskikk og havneområder. I forbindelse med Follobaneutbyggingen ble det utført omfattende arkeologiske undersøkelser her i 2016-2017 under «Borgen» og omkringliggende områder lenger nord. Kulturlagene lå på 4,6 m.o.h. på det meste. I 2013 ble det foretatt en arkeologisk utgravning i middelalderens havneområde ved krysset Bispegata/Dronning Eufemias gate. Det ble dokumentert en rekke bolverkskonstruksjoner tolket som fundamenter for brygger og sjøboder. Kulturlagene lå på 1- 0,6 m.o.h. En mindre undersøkelse er utført midt i Bispegata, like vest for avkjøring til Trelastgata, hvor kulturlag fra 15/1600-tallet lå på ca. 3 m.o.h.

Lenger øst langs Bispegata ligger Oslo Ladegård og ruinene etter St. Hallvardskatedralen fra 1100-tallet. Sistnevnte var en viktig begravelleskirke i hele middelalderen hvor flere av Norges kongelige ble begravd, bl.a. Sigurd Jorsalfar. Katedralen ble første gang utgravd i 1865. Deler av ruinene ble fjernet ved graving for kulvert for Østfoldbanen i 1920-22, men rekonstruert over kulverttaket i 1930-31 (Fischer 1950). Det har stått flere bygninger fra 1800-tallet på stedet og over kirkeruinene, og disse har trolig fjernet mye av kulturlagene i dette området. Selv om selve Bispegata kan forventes å

bestå av mye påfylte masser, og spesielt krysset Bispegata/Oslo gate, er det antatt at man kan forvente å finne kulturlag på både øst- og vestsiden av kulverten tilhørende Østfoldbanen (Johansen 2010).

Oslo Ladegård ligger der hvor biskopens borganlegg fra 1200-tallet lå i middelalderen. Dagens bygning ble oppført for Karen Hausmanni i 1725. I kjelleren er det bevart hvelvede murverk fra middelalderborgen og i nordfløyens østre del ble bispekapellet gjenreist i 1950. I krysset Bispegata/Oslo gate er det antatt at byens torg lå i middelalderen.

Det er funnet flere murer under bakken ved Ladegården/Oslo torv. Ved en arkeologisk undersøkelse i 2017 i forbindelse med nytt kollektivtiltak gjennom Bispegata ble det gravd flere prøvegroper utvalgte steder langsmed gaten. Utenfor og sør for Ladegården, i selve veibanen, ble det avdekket en mur bestående av 4 bearbejdede steiner ca. 170 cm under terreng (Furan og Haavik 2017 foreløpig). Like nordøst for krysset Bispegata/Oslo gate ble de også avdekket restene etter en mursteinsbygning fra nyere tid. Også ved krysset avdekket en arkeologisk undersøkelse i 2001 to steinmurer som sannsynligvis er fra to ulike bygninger. Det ble funnet steinbrogninger i forbindelse med den ene, antagelig gulv (Brendalsmo 2001). I samme område, er det også funnet en mur i 1991 i forbindelse med graving for en avløpsledning (Rytter 1991). Uforstyrrede kulturlag ble observert fra 80 cm under bakken. Det ble bl.a. funnet teglstein i middelalderformat. Her var avløpsrøret som ble undersøkt gravd ned i kulturlagene. Mangel på eksakt kartfesting fra begge undersøkelser gjør det vanskelig å stadfeste hvorvidt den ytterste muren fra 2001 er den samme som den avdekket i 1991. Datering er ikke sikkert gitt for noe av disse, og ut fra de seneste årenes erfaringer om at steinbygninger i middelalderbyen ikke regelrett skal tolkes som etter-reformatoriske, kan det ikke utelukkes at disse er fra middelalderen. Det ble også påvist en mur i 1996, ca. 1,5 m under bakken, i forbindelse med nedsetting av en dreneringsbrønn foran den synlige gavlmuren av Ladegården (Reed 1996). Også 5 m syd for dette er det avdekket murverk, ca. 80 cm under terreng. Begge murrester er tolket som rester etter bispeborgen ut mot torget (Johansen 2009). På sørsiden av Bispegata ble det i 1990 i forbindelse med graving av kloakk utenfor portrommet til Oslo gate 15 og ut til hovedkloakken i gata, avdekket kulturlag og rester etter trehus 11,10 m.o.h (Ekroll 1990).

4 Metode, gjennomføring og resultater

Den arkeologiske undersøkelsen ble gjennomført som en arkeologisk overvåking av miljøprøver tatt fra utvalgte borepunkter 26. og 27.februar 2018. Prosjektleder og arkeolog fra NIKU var Nora Front Furan. Boreleder var Christer Sørensen fra Romerike grunnboring, og Joan Inchbald fra Sweco stod for prøvetakingen. Været var svært kaldt til årstiden å være, med temperaturer ned til -10 til -15 grader og sur vind. Dette gjorde feltarbeidet noe krevende da det var vanskelig å holde varmen og kameraet låste seg flere ganger på grunn av kulda. Det var heller ikke anledning til å foreta svært detaljert dokumentasjon da det var for kaldt til å ta av hanskene mer enn et par minutter av gangen. Alle punktene ble målt inn av Romerike grunnboring, og NIKU fikk tilsendt disse filene i etterkant.

Før boringen ble det foretatt kabelpåvisning innenfor hele tiltaksområdet. Flere av punktene måtte flyttes noe på grunn av kabler i bakken, og det var generelt mye forstyrrelser i bakken som måtte unngås. Trafikken måtte omdirigeres både ved kabelpåvisning og ved selve boringen for de punktene som lå i eller rett i overgangen til veien. Det var på disse stedene viktig å følge med på trafikken da denne var svært nærgående.

Boringene startet lengst vest, nederst i Bispegata mot Kong Håkon 5s gate (se vedlegg, kart 1). I utgangspunktet skulle det brukes 100 mm naverbor, men boreleder hadde kun 80 mm. Etter flere mislykkede boringer i starten gikk imidlertid boreleder over til kun 50 mm bor for å kunne trenge gjennom massene. Dette var uheldig for den arkeologiske undersøkelsen da det var vanskeligere å se lagene, men det var den eneste muligheten for og i det hele tatt klare å ta boreprøver da det på samtlige plasser var mye stein og påfylling som vanskeliggjorde arbeidet. Ved alle boringene ble det tatt ut en meter masse av gangen. Arkeolog studerte lagene og tok bilder, før Inchbald v/Sweco tok miljøprøvene og (det meste) av massene ble samlet inn. Det ble tatt to kullprøver, men disse ble ikke sendt inn. Det ble tatt et ekstra punkt med naverbor, borepunkt 5, som kompensasjon for at flere av boringene på de omkringliggende punktene mislyktes.

I det følgende presenteres borepunktene (BP) etter rekkefølgen de ble tatt på.

Figur 1: Lengst vest i Bispegata, før boring av punkt 4. Sett mot Ø. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0002.JPG

4.1 Stratigrafi, boreprøver

4.1.1 BP4

Det ble kun boret ned til ca. 60 cm under bakken før boret stoppet av en stor stein eller betong

K-nr	Dybde (cm)	Beskrivelse	Tolkning
1	0-60	Brunbeige sand med noe silt, grus, småsteiner og fragmenter av rød tegl.	Omrotet, moderne påfylling

Konklusjon: Det ble ikke avdekket automatisk fredete kulturminner i topplaget, men det er ikke kjent om det finnes kulturlag fra og med 60 cm under bakken da videre boring mislyktes.

Figur 2: BP5, oversikt. Sett mot V. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0006.JPG

Figur 3: BP4, 1.meter. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0004.JPG

4.1.2 BP5

Punkt 5 skulle opprinnelig kun totalsonderes, men fordi flere av de omkringliggende punktene ikke lot seg gjennombore, valgte man naverbor også punkt 5.

K-nr	Dybde (cm)	Beskrivelse	Tolkning
2	0-100	Sand med noe silt, grus og småstein	Påfylte masser til veifylling.
3	100-200	Silt med noe leire og småstein. Fuktig	Påfylling
4	200-300	Småstein, «Leca»-stein og noe leire.	Moderne påfylling

Konklusjon: Det ble ikke avdekket automatisk fredete kulturminner ned til og med 3 meters dybde.

Figur 2: BP5, 0-100 cm. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0007.JPG

Figur 3: BP5, 200-300 cm. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0009.JPG

4.1.3 BP7

Mislyktes. Boret støtte på betong eller en stor stein allerede ved første meter og ingen masse ble tatt opp.

Konklusjon: Det er ikke kjent om det finnes kulturlag på stedet eller ikke da boringen mislyktes.

4.1.4 BP29

Boring av punkt 29 var vellykket og det ble boret ned til 5 meter.

K-nr	Dybde(cm)	Beskrivelse	Tolkning
5	0-20	Brungrå sand med noe silt	Topplag
6	20-40	Lys grås sand og grus med noe stein	Påfylling
7	40-100	Brungrå sand og grus med småstein. Noe silt	Påfylling
8	100-200	Grå sand med noen småsteiner	Moderne påfylling
9	200-300	Fin gråbeige sand med noen småsteiner	Moderne påfylling
10	300-340	Lik K9, men i tillegg noen små biter av rød teglstein	Moderne påfylling
11	340-390	Fin gråbeige sand med småstein	Moderne påfylling
12	390-400	Leire og silt	Naturbakke?
13	400-500	Leire, svært plastisk	Sikker naturbakke

Konklusjon: Det ble ikke avdekket automatisk fredete kulturminner og naturbakken ble nådd.

Figur 6: BP29, oversikt. Sett mot V. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0010.JPG

Figur 7: BP29, 0-100 cm. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0012.JPG

Figur 8: BP29, 100-200 cm. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0013.JPG

Figur 9: BP29, 300-400 cm. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0015.JPG

Figur 10: BP29, 300-400 cm, detalj. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0016.JPG

4.1.5 BP30

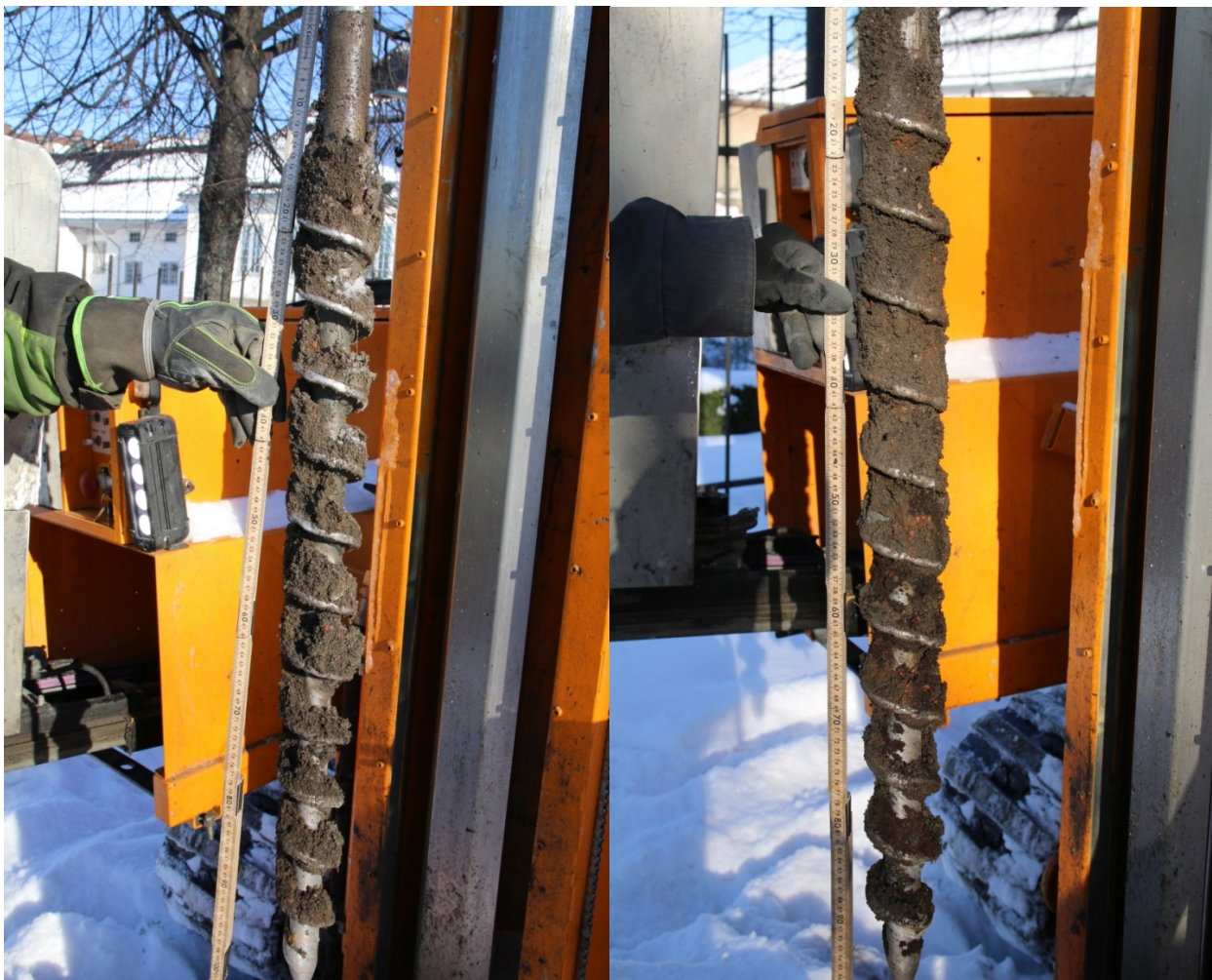
Det ble boret ned til 5 meter uten vanskeligheter.

Figur 11: BP30, oversikt, i grøntpartiet sør for Ladegårdshagen. Sett mot Ø. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0020.JPG

K-nr	Dybde (cm)	Beskrivelse	Tolkning
14	0-100	Brungrå sand med noe silt og småstein, rød teglsteinsbiter. Mye av massene er frossent	Moderne omrotede masser, påfylling
15	100-200	Brungrå sand og silt, en liten bit gul teglstein og noen røde biter. Småstein	Moderne påfylling
16	200-240	Silt og sand med noen småsteiner og rød teglstein	Omrotede masser
17	240-255	Ligner K16, men mer rød teglstein og mer siltig, fastere i konsistensen	Omrotede masser
18	255-330	Brun humøs silt med noe leire og rød teglstein. Ingen lukt.	Nedbrutt organisk lag, tidlig E-R?
19	330-370	Mørk blågrå silt med noe røde teglstein. Enkelte trebiter i massene. Ingen lukt.	Omrotet kulturlag
20	370-400	Fast silt og leire, plastisk. Noen få biter rød teglstein	Overgang til naturbakke?
21	400-500	Homogen leire	Sikker naturbakke

Konklusjon: Det ble avdekket kulturlag som trolig er fra tidlig etter-reformatorisk tid, men ikke sikkert kulturlag fra middelalder. Det ble boret ned til sikker naturbakke.

Figur 12: BP30, 0-100 cm. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0019.JPG

Figur 4: BP30, 200-300 cm. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0024.JPG

Figur 14: BP30, 300-400 cm. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0026.JPG

Figur 15: BP30, 400-500 cm. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0027.JPG

4.1.6 BP36

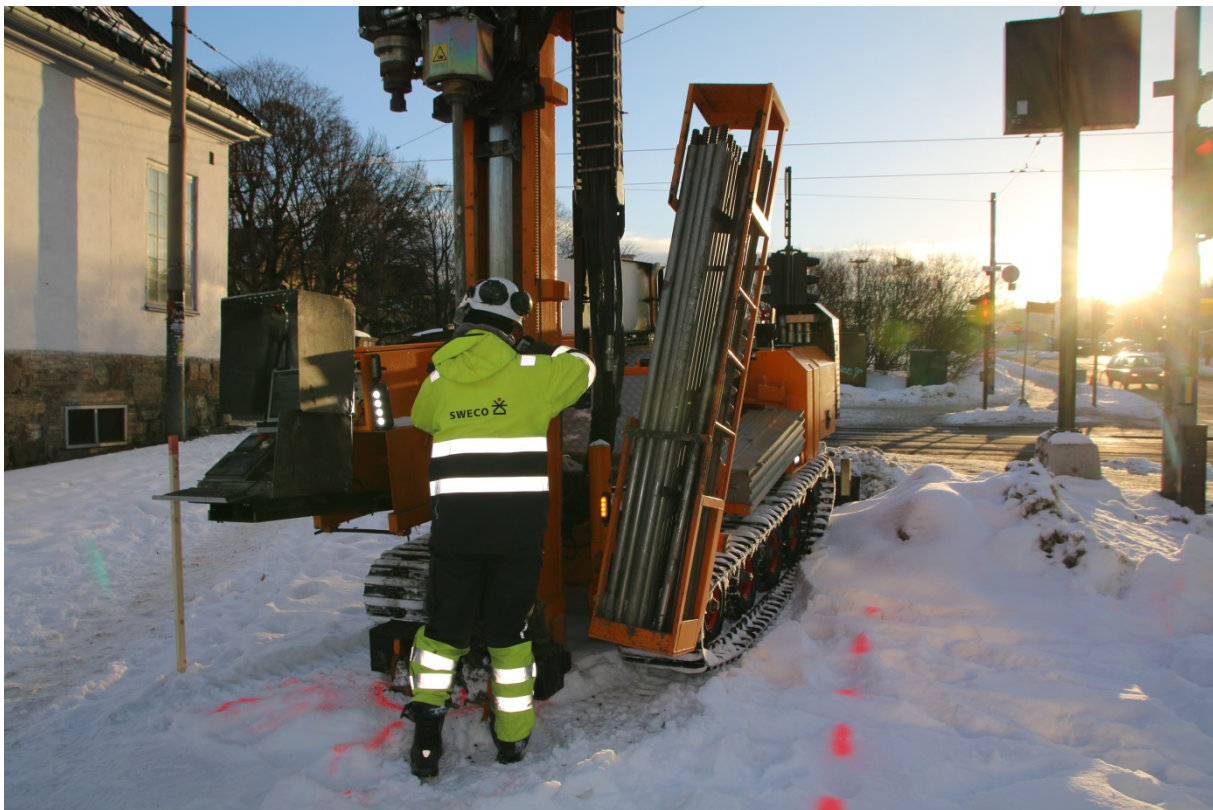
Det ble boret ned til 6 meter, og det ble raskt observert kulturlag som kan være middelalderske. Av den grunn ble borehullet delvis fylt med bentonitt for å forsegle hullet og sikre kulturlagene mot nedbrytning som følge av inngrepet.

K-nr	Dybde (cm)	Beskrivelse	Tolkning
22	0-270	Brungrå sand med noe silt og småstein, biter av rød teglstein	Omrotet, moderne påfylling
23	270-280	Mørk brungrå humøs silt med noe sand. Lukter middels av sulfider	Nedbrutt organisk kulturlag, trolig fra middelalder.
24	280-320	Mørk brungrå sand med noe silt og humus. Lukter svakt av sulfider	Kulturlag fra middelalder
25	320-370 cm	Brun humøs silt med biter av treverk (hoggflis?)	Kulturlag fra

		og en bit kalk eller mørtel. Noen steiner og ett hasselnøttskall. Lukter middels av sulfider. Tok en kullprøve fra laget (P1)	middelalder
26	370-400 cm	Vått siltig lag med noe sand. Lukter middels av sulfider. Tok en kullprøve (P2)	Kulturlag fra middelalder
27	400-450 cm	Grå sand med noe silt	
28	450-465 cm	Grovere sand, våt	
29	465-500 cm	Sand med noe silt og noen biter tre. Fast. Lukter svakt av sulfider	Kulturlag/overgang naturbakke?
30	500-600 cm	Våt leire, homogen	Sikker naturbakke

Prøver: Det ble tatt to C14-prøver, men da det ble vurdert som sannsynlig at lagene de kom fra var middelalderske, og fordi det var usikkert hva disse lagene faktisk bestod av (og hva man i så fall daterte), ble disse ikke sendt inn til analyse.

Konklusjon: Det ble avdekket kulturlag som trolig er fra middelalder, og disse hadde karakteristisk lukt av sulfider. Sannsynlige kulturlag fra middelalder eller tidlig etter-reformatorsk tid ble observert fra 270 cm under bakken og ned til 500 cm under bakken. Det ble avdekket automatisk fredete kulturlag ved borepunktet.

Figur 16: BP36, oversikt, utenfor Ladegården og krysset Oslo gate/Bispegata. Sett mot Ø. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0029.JPG

Figur 17: BP36, 0-100 cm. . Foto-nr: Cf53338_NIKU_0028.JPG

Figur 5: BP36, 100-200 cm. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0030.JPG

Figur 19: BP36, 200-300 cm. . Foto-nr: Cf53338_NIKU_0032.JPG

Figur 20: BP36, 400-500 cm. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0035.JPG

Figur 21: BP36, 400-500 cm, detalj. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0036.JPG

Figur 22: BP36, 500-600 cm. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0038.JPG

4.1.7 BP35

Det ble boret ned til ca. 140 cm under bakken før boret stoppet av en stor stein eller betong.

K-nr	Dybde (cm)	Beskrivelse	Tolkning
31	0-140	Lys grå sand	Moderne påfylling

Konklusjon: Det ble ikke avdekket kulturlag, kun nyere tids masser ned til 140 cm under bakken. Hvorvidt det finnes kulturlag bevart dypere enn dette, er ikke kjent.

Figur 23: BP35, oversikt ved krysset Bispegata/Oslo gate. Sett mot VNV. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0040.JPG

4.1.8 BP33

Det ble boret ned til ca. 130 cm under bakken før boret stoppet av en stor stein eller betong.

K-nr	Dybde (cm)	Beskrivelse	Tolkning
32	0-40	Lys sand med småstein og grus	Påførte masser fra moderne tid
33	40-130	Sand og silt med knust rød teglstein	Omrotet lag fra tidligst 1800-tallet?

Konklusjon: Det ble ikke avdekket kulturlag, kun nyere tids masser ned til 130 cm under bakken. Hvorvidt det finnes kulturlag bevart dypere enn dette, er ikke kjent.

Figur 24: BP33, 0-100 cm. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0042.JPG

4.1.9 BP31

Det ble boret ned til ca. 130 cm under bakken før boret stoppet av en stor stein eller betong

K-nr	Dybde (cm)	Beskrivelse	Tolkning
34	0-130	Lys gråhvit sand	Påfylling veidekke

Konklusjon: Det ble ikke avdekket kulturlag, kun nyere tids masser ned til 130 cm under bakken. Hvorvidt det finnes kulturlag bevart dypere enn dette, er ikke kjent.

Figur 25: BP31, oversikt. Boringen ble tatt i veien. "Nordre felt" til venstre utenfor bildet. Sett mot V. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0044.JPG

Figur 26: BP31, 0-100 cm. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0043.JPG

4.1.10 BP27

Det ble kun boret ned til 1 m under bakken før boret stoppet av en stor stein eller betong

K-nr	Dybde (cm)	Beskrivelse	Tolkning
35	0-100	Lys grå sand/grus	Moderne påfylling

Konklusjon: Det ble ikke avdekket kulturlag ned til 1 m under bakken, men det er ikke kjent hvorvidt det finnes kulturlag bevart dypere enn dette.

Figur 27: BP27, oversikt. Borepunktet lå i ny midlertidig vei. Sett mot SV. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0045.JPG

4.1.11 BP12

Det ble boret ned til 360 cm under bakken, før boret stoppet av en stor stein eller betong. Nedre del av alle unntatt første meter, falt av ved optakingen av massene.

K-nr	Dybde (cm)	Beskrivelse	Tolkning
36	0-100	Grås sand/silt	Moderne påfylling
37	100-360	Ligner K36, men mer grus og småsteiner, mindre sand	Moderne påfylling

Konklusjon: Det ble ikke avdekket kulturlag, kun nyere tids masser ned til ca. 360 cm under bakken. Hvorvidt det finnes kulturlag bevart dypere enn dette, er ikke kjent.

Figur 28: BP12, oversikt. Sett mot V. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0047.JPG

Figur 29: BP12, 0-100 cm. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0048.JPG

Figur 30: BP12, 200-300 cm. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0050.JPG

4.1.12 BP13

Det var ikke mulig å bore der hvor punktet opprinnelig var satt, så boremaskinen ble derfor flyttet noen titalls cm. Det ble boret ned til 3 meter, men massene på siste prøve falt av ved opptaking.

K-nr	Dybde (cm)	Beskrivelse	Tolkning
38	0-35	Hardpakka grus, silt og asfalt	Topplag, veidekke
39	35-100	Lys beige sand med grus og småstein	Moderne påfylling
40	100-120	Brun hard grus og sand med noe silt	Moderne påfylling
41	120-200	Grå og hvit grus med småsteiner. Hard	Moderne påfylling

Konklusjon: Det ble ikke avdekket kulturlag ned til 2 m under bakken. Hvorvidt det finnes kulturlag bevart dypere enn dette, er ikke kjent.

Figur 31: BP13, oversikt. Innenfor anleggsområdet til Follobanen. Sett mot Ø. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0051.JPG

Figur 32: BP13, 0-100 cm. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0052.JPG

Figur 33: BP13, 100-200 cm. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0053.JPG

4.1.13 BP19

Borepunkt 19 lå innenfor anleggsområdet til Follobanen. Det ble kun boret ned til 1 m under bakken før boret stoppet av en stor stein eller betong.

K-nr	Dybde (cm)	Beskrivelse	Tolkning
42	0-100	Grå grus/småstein, sand.	Veidekke

Konklusjon: Det ble kun boret 1 m og kun avdekket moderne masser. Det er derfor ikke kjent om det finnes bevarte kulturlag dypere.

Figur 34: BP19, oversikt. Innenfor anleggsområdet til Follobanen. Sett mot SØ. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0057.JPG

4.1.14 BP18

Borepunkt 18 lå innenfor anleggsområdet til Follobanen. Det ble kun boret ned til 1 m under bakken før boret stoppet av en stor stein eller betong.

K-nr	Dybde (cm)	Beskrivelse	Tolkning
43	0-100	Grå grus/småstein, sand.	Veidekke

Konklusjon: Det ble kun boret 1 m og kun avdekket moderne masser. Det er derfor ikke kjent om det finnes bevarte kulturlag dypere.

4.1.15 BP22

Borepunkt 22 lå innenfor anleggsområdet til Follobanen. Det ble boret ned til 3 meter. Tredje boreprøve var nedfrosset og det var ikke mulig og sikkert å stadfeste hva slags masser denne bestod av, men det ble antatt at massene var like de lenger opp.

K-nr	Dybde (cm)	Beskrivelse	Tolkning
44	0-300	Grå silt/sand	Moderne påfylling

Konklusjon: Det ble kun avdekket moderne masser ned til ca. 3 m under bakken. Hvorvidt det finnes kulturlag dypere enn dette er ikke kjent.

Figur 35: BP22, oversikt. Sett mot V. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0060.JPG

Figur 36: BP22, 0-100 cm. 59

Figur 37: BP22, 100-200 cm.61

4.1.16 BP24

Borepunkt 24 lå innenfor anleggsområdet til Follobanen, under der hvor utgravningene for Follobanen foregikk 2016-2017. Det var derfor forventet at naturbakken ville avdekkes umiddelbart.

K-nr	Dybde (cm)	Beskrivelse	Tolkning
45	0-200	Leire	Sikker naturbakke

Konklusjon: Det ble kun avdekket leire som tolkes som naturbakke ned til 2 m.

Figur 38: BP24, oversikt. Sett mot V. Foto-nr: Cf53338_NIKU_0063.JPG

5 Oppsummering og konklusjon

I forbindelse med prosjektering og bygging av nye Bispegata i Oslo var det behov for å kartlegge grunnen. Sweco AS skulle i den forbindelse gjennomføre grunnundersøkelser, både totalsondringer og skovleboringer. NIKU overvåket skovleboringene som ble gjennomført 26. og 27. februar 2018. I utgangspunktet skulle det gjennomføres 15 skovleboringer, men fordi flere av punktene ikke var mulig å gjennombore ble det lagt til et ekstra borepunkt, BP5. På kun 4 av de 16 borepunktene ble naturbakken nådd. På 8 av borepunktene stoppet boremaskinen opp etter 1-2 m under bakken. Dette betyr at det fortsatt kan være kulturlag på disse stedene på et dypere nivå, og det samme kan være tilfellet på de punktene hvor sikker naturbakke ikke ble nådd. Før feltundersøkelsen var det antatt at det var minst 1 m overbygging i Bispegata, og denne undersøkelse bekrefter dette. Bare på 2 borepunkter (BP30 og BP36) ble det observert det som antas å være middelalderse kulturlag, og disse lå henholdsvis 255 og 270 cm under bakken. Dette var ved krysset Bispegata/Oslo gate. Samtidig ble det også registrert moderne påfylling helt ned til 3 m under bakken flere steder

langsmed veien. Undersøkelsen viser dermed stor variasjon i hvor det er bevarte kulturlag og om det er mye moderne utfylling eller ikke. Mange av borepunktene ble helt eller delvis mislykkede. Det er derfor vanskelig å konkludere noe samlet om omfanget av kulturlag langs Bispegata. Det er imidlertid klart at man må være observant på at omfanget av kulturlag og dybden de ligger på vil variere, og at resultatene i denne rapporten kun gir innblikk i situasjonen på de aktuelle borepunktene, og ikke umiddelbar nærhet. Det ble avdekket automatisk fredete kulturminner ved undersøkelsen.

6 Litteratur

Dalen, E. 1982. Middelalderens Bispegård i Oslo. Upubl. Magistergradsavhandling, Oslo.

Ekroll, Ø. 1990. Oslogt. 15. Innberetning. Utgravningkontoret for Oslo. Riksantikvaren.

Fisher, G. 1950. Oslo Under Eikaberg. 1050, 1624 og 1950. Aschehoug.

Furan, N. og Haavik, A. 2017. Bispegata. Behov for avklaring av konflikt med automatisk fredete kulturminner i forbindelse med prosjektering av kollektivtiltak. NIKU Oppdragsrapport 150/2017. Foreløpig

Johannessen, L. og J.-E. G. Eriksson 2015. Faglig program for middelalderarkeologi. Byer, sakrale steder, befestninger og borger. Oslo: Riksantikvaren.

Johansen, L.-M. B. 2009. Prosjektbeskrivelse: arkeologisk undersøkelse ved graving for ny kabeltrase fra Jordal transformatorstasjon til Bjørvika, Oslo kommune. NIKU prosjektnummer 1563313.

Johansen, L.-M. B. 2010. Arkeologiske grunnundersøkelser St. Halvardsgate 2-4, Oslo kommune. Arkeologisk etterkontroll av tidligere oppgravd grøft. Rapport Arkeologiske utgravninger Nr 153/2010.

Molaug, P. M. 2011a. St. Halvards gate, Oslo gate og Clemens gate 2011. Arkeologisk overvåking ved graving for fiberledninger. NIKU Oppdragsrapport 270/2011.

Molaug, P. M. 2011b. Oslo torg og Bispegata. Notat NIKU Bispegata 2/2 2011.

Næss. 1997. Innberetning. Arkeologisk overvåking i forbindelse med utbedring av St. Halvards gate, Oslo Kommune. NIKU prosjekt nr 22161.

Reed, S. 1996. Innberetning fra arkeologisk arbeid i forbindelse med grøftegraving utenfor Oslogate 13, Ladegården, Oslo Kommune. NIKU prosjekt nr 22133.

Reed, S. 2002. Innberetning fra arkeologisk arbeid i forbindelse med utbedring av ny spilledning tilhørende kafeen i Ladegården, Oslogate 13, Oslo Kommune. NIKU prosjekt nr 22174000.

Rytter, J. 1991. Innberetning OVA-grøft 1991. Riksantikvarens arkiv

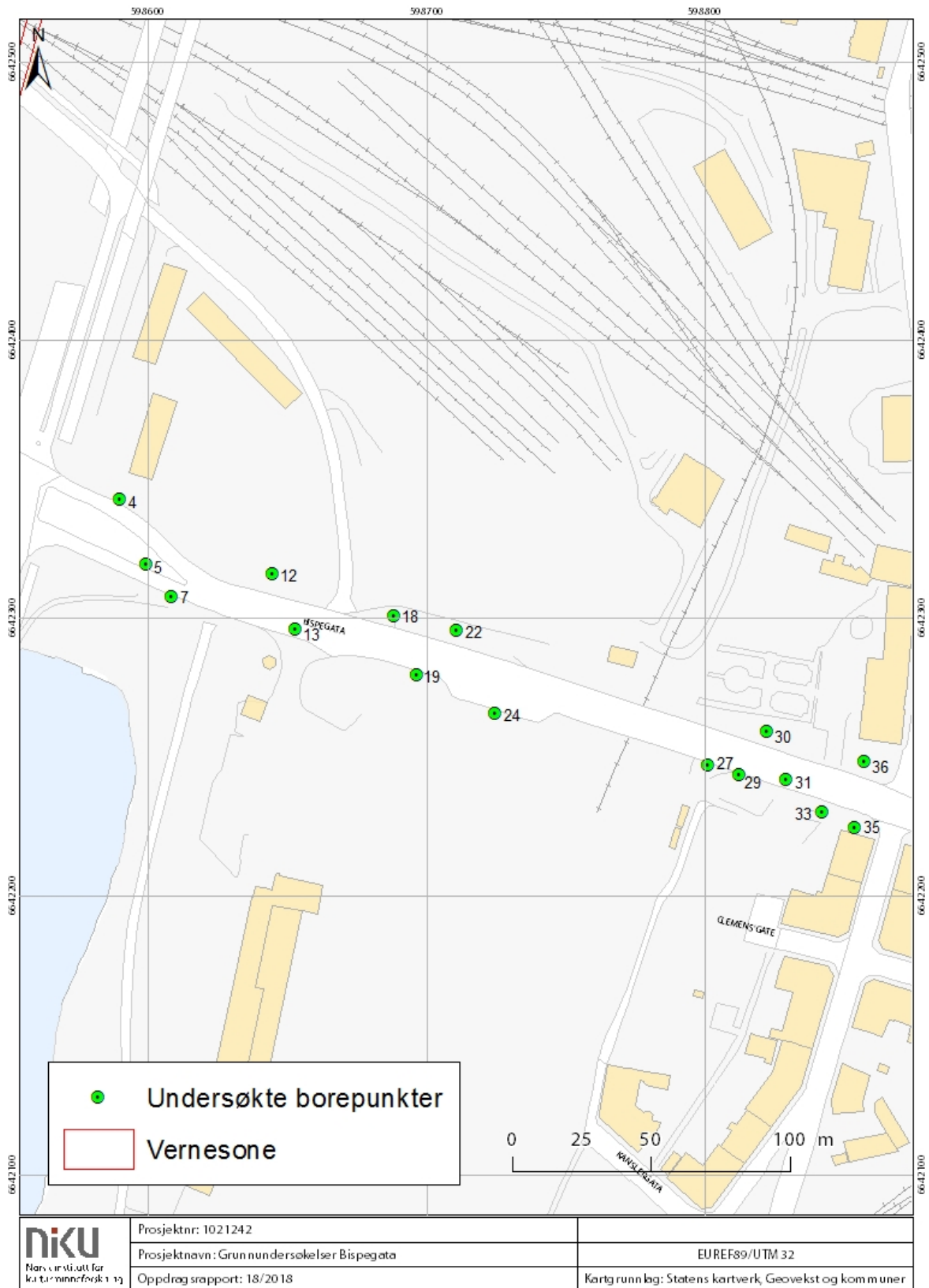
7 Vedlegg

7.1 Fotoliste

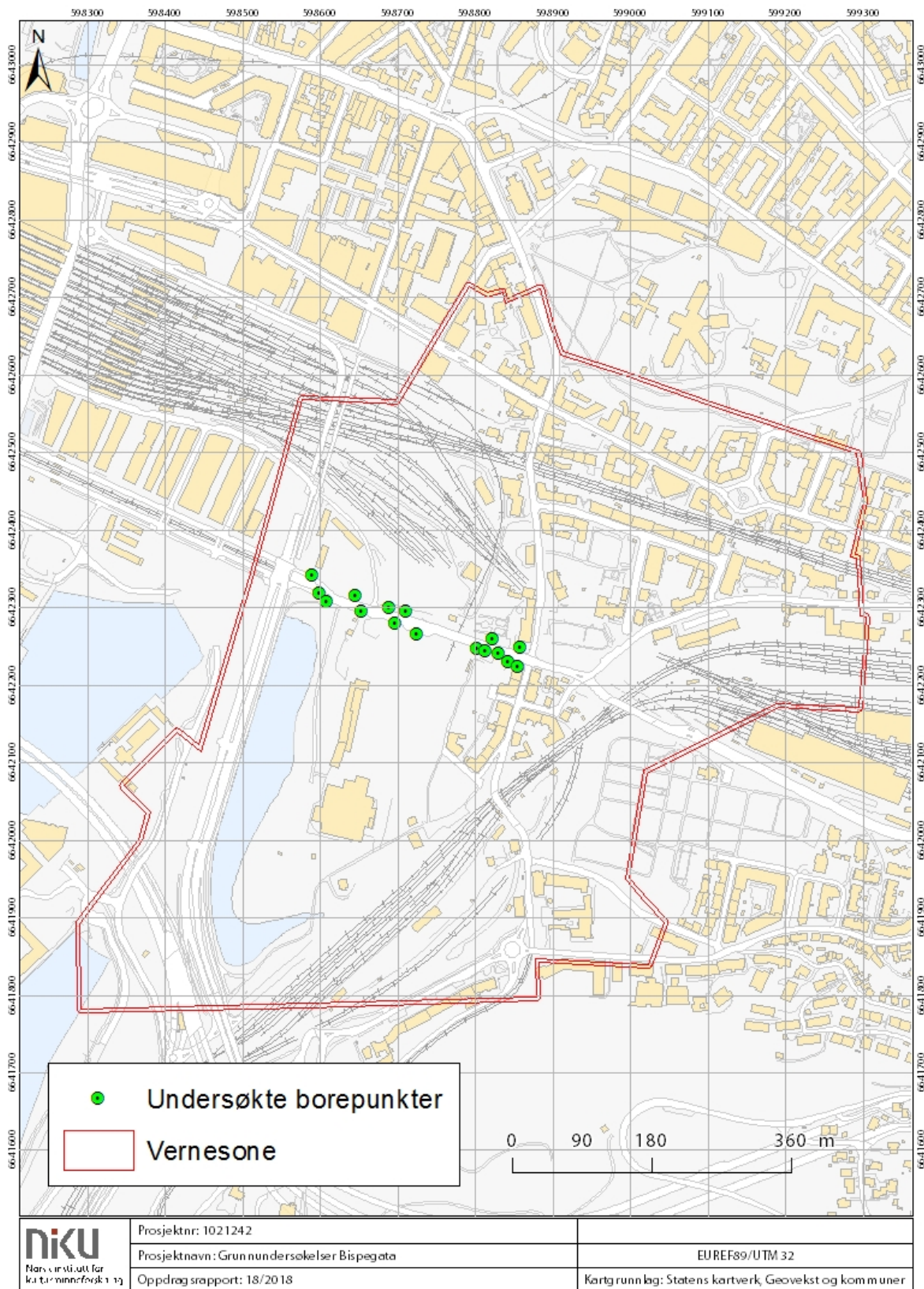
Filnavn	Opptaksdato	Motiv	Sett mot	Fotograf
Cf53338_NIKU_0001.JPG	26.02.2018	BP (boreprøve) 4 før start	NØ	Nora Furan
Cf53338_NIKU_0002.JPG	26.02.2018	BP4 før start	Ø	Nora Furan
Cf53338_NIKU_0003.JPG	26.02.2018	BP4 1. meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0004.JPG	26.02.2018	BP4 1. meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0005.JPG	26.02.2018	BP7 oversikt	V	Nora Furan
Cf53338_NIKU_0006.JPG	26.02.2018	BP5 oversikt	V	Nora Furan
Cf53338_NIKU_0007.JPG	26.02.2018	BP5 1.meter	V	Nora Furan
Cf53338_NIKU_0008.JPG	26.02.2018	BP5 2.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0009.JPG	26.02.2018	BP5 3 meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0010.JPG	26.02.2018	BP29 oversikt	V	Nora Furan
Cf53338_NIKU_0011.JPG	26.02.2018	BP29 1.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0012.JPG	26.02.2018	BP29 1.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0013.JPG	26.02.2018	BP29 2.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0014.JPG	26.02.2018	BP29 3.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0015.JPG	26.02.2018	BP29 4.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0016.JPG	26.02.2018	BP29 4.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0017.JPG	26.02.2018	BP29 5.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0018.JPG	26.02.2018	BP29 5.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0019.JPG	26.02.2018	BP30 1 meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0020.JPG	26.02.2018	BP30 oversikt	Ø	Nora Furan
Cf53338_NIKU_0021.JPG	26.02.2018	BP30 oversikt	N	Nora Furan
Cf53338_NIKU_0022.JPG	26.02.2018	BP30 2.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0023.JPG	26.02.2018	BP30 2.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0024.JPG	26.02.2018	BP30 3.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0025.JPG	26.02.2018	BP30 3.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0026.JPG	26.02.2018	BP30 4.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0027.JPG	26.02.2018	BP30 5.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0028.JPG	27.02.2018	BP36 1.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0029.JPG	27.02.2018	BP36 oversikt	Ø	Nora Furan
Cf53338_NIKU_0030.JPG	27.02.2018	BP36 2.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0031.JPG	27.02.2018	BP36 3.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0032.JPG	27.02.2018	BP36 3.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0033.JPG	27.02.2018	BP36 4.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0034.JPG	27.02.2018	BP36 4.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0035.JPG	27.02.2018	BP36 5.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0036.JPG	27.02.2018	BP36 5.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0037.JPG	27.02.2018	BP36 6.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0038.JPG	27.02.2018	BP36 6.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0039.JPG	27.02.2018	BP35 1.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0040.JPG	27.02.2018	BP35 oversikt	V	Nora Furan
Cf53338_NIKU_0041.JPG	27.02.2018	BP35 oversikt	Ø	Nora Furan

Cf53338_NIKU_0042.JPG	27.02.2018	BP33 1.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0043.JPG	27.02.2018	BP31 1.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0044.JPG	27.02.2018	BP31 oversikt	V	Nora Furan
Cf53338_NIKU_0045.JPG	27.02.2018	BP27 oversikt	SV	Nora Furan
Cf53338_NIKU_0046.JPG	27.02.2018	BP27 1.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0047.JPG	27.02.2018	BP12 oversikt	V	Nora Furan
Cf53338_NIKU_0048.JPG	27.02.2018	BP12 1.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0049.JPG	27.02.2018	BP12 2.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0050.JPG	27.02.2018	BP12 3.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0051.JPG	27.02.2018	BP13 oversikt	NØ	Nora Furan
Cf53338_NIKU_0052.JPG	27.02.2018	BP13 1.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0053.JPG	27.02.2018	BP13 2.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0054.JPG	27.02.2018	BP13 3.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0055.JPG	27.02.2018	BP19 1.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0056.JPG	27.02.2018	BP19 1.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0057.JPG	27.02.2018	BP19 oversikt	SØ	Nora Furan
Cf53338_NIKU_0058.JPG	27.02.2018	BP18 1.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0059.JPG	27.02.2018	BP22 1.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0060.JPG	27.02.2018	BP22 oversikt	NV	Nora Furan
Cf53338_NIKU_0061.JPG	27.02.2018	BP22 2.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0062.JPG	27.02.2018	BP22 3.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0063.JPG	27.02.2018	BP24 oversikt	V	Nora Furan
Cf53338_NIKU_0064.JPG	27.02.2018	BP24 1.meter		Nora Furan
Cf53338_NIKU_0065.JPG	27.02.2018	BP24 2.meter		Nora Furan

7.2 Kart 1

7.3 Kart 2

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Oppdragsrapport 18/2018

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736 Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112 Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00